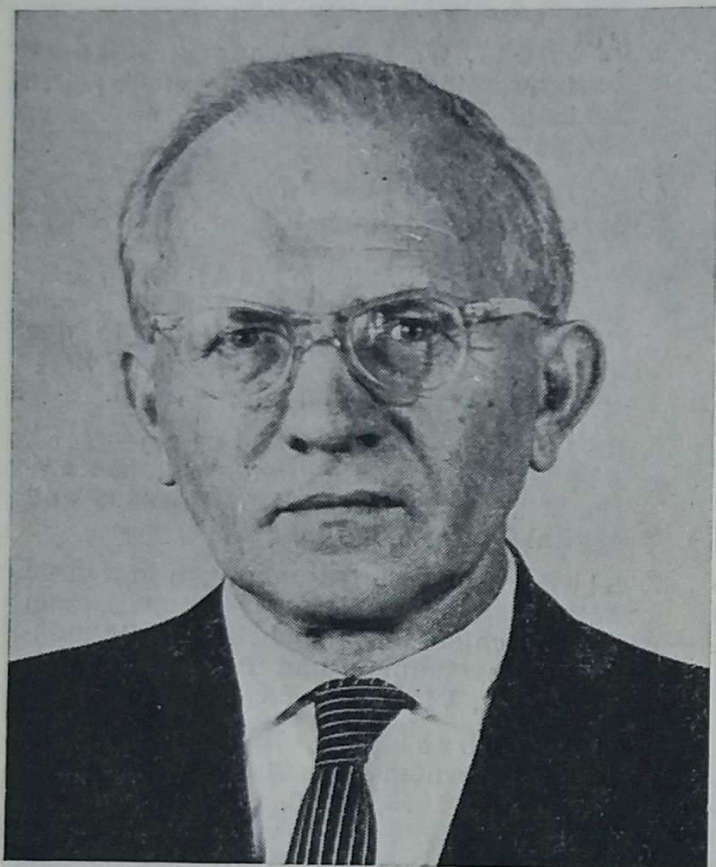

SEDMDESÁTINY PROF. Dr. VILÉMA CHMELAŘE

Uprostřed široce rozvinuté tvůrčí práce a v plné tělesné i duševní svěžesti se dožívá v těchto dnech člen korespondent ČSAV Vilém Chmelař sedmdesáti let.

Narodil se 19. listopadu 1892 v Podolí u Přerova. Maturoval na gymnasiu v Přerově a na učitelském ústavě v Příboře. V letech 1920—1925 studoval na filosofické fakultě Karlovy university v Praze filosofii, historii a zeměpis. Brzy se však soustředil především na studium psychologie. To bylo také důvodem, proč přerušil ve studijním roce 1922—1923 studium v Praze a přešel na filosofickou fakultu do Lipska. Zde se věnoval zejména experimentální psychologii, a to u profesorů A. Kirschmanna, F. Kruegera, O. Klemma a W. Wirtha. Po návratu na Karlovu universitu byli jeho učiteli především F. Krejčí, V. Forster, Fr. Drtina, E. Rádl, O. Chlup a O. Kádner. V roce 1925 mu byla udělena hodnost doktora filosofie podle řádu »slavnostní promoce«. Na filosofické fakultě KU získal také učitelskou aprobaci pro střední školy státními zkouškami z filosofie, historie, zeměpisu a pedagogiky.

Svým zájmem směřoval dr. Chmelař už od studijních let k vědecké práci. Psychologických pracovišť bylo však v té době velmi málo a nezbylo mu tedy než pěstovat vědu při učitelském povolání. Působil jako učitel na různých školách v Přerově a od r. 1926 nepřetržitě v Brně. Přitom však stále zvyšoval svou vědeckou kvalifikaci soustavným studiem a četnými studijními cestami, při nichž se seznámil s významnějšími psychologickými pracovišti téměř ve všech evropských státech.

Už během prvního roku svého pobytu v Brně navázal úzkou spolupráci s prof. M. Rostoharem, který v té době budoval na filosofické fakultě v Brně Psychologický ústav. V r. 1932 se dr. Chmelař stal nehonoraným asistentem tohoto ústavu a v lednu 1939 se habilitoval na universitě v Brně pro obor psychologie. Tím se mu otevřela cesta k vědecké práci, i když jako soukromý docent byl nadále nucen věnovat se učitelskému povolání.

Zavřením českých vysokých škol během okupace byla jeho docentská činnost na universitě přerušena. Po osvobození Brna Sovětskou armádou se ihned na universitu vrací, aby se tu nyní už plně věnoval pedagogické a vědecké činnosti. Prvním krokem je obnovení Psychologického ústavu. V r. 1946 byl jmenován mimořádným a v roce 1949 řádným profesorem psychologie. Po odchodu prof. Rostohara na odpočinek v r. 1948 byl Chmelař ustanoven i ředitelem Psychologického ústavu. Dobudování této vědecké instituce se pak stalo ústředním cílem jeho dalšího snažení. Tohoto cíle také plně dosáhl. Pod jeho vedením tu vzniklo pracoviště, které snese srovnání s dobře vybudovanými psychologickými laboratořemi evropských universit.

Koncem r. 1948 po odchodu akademika O. Chlupa (s nímž dr. Chmelař už od studijních let úzce spolupracoval) z brněnské university ujal se dr. Chmelař i vedení

pedagogického semináře. Tak se v jeho osobě soustředilo řízení pedagogické i vědeckovýzkumné práce jak v oblasti psychologie, tak i v oboru pedagogiky. Byl tím položen základ budoucí katedry psychologie a pedagogiky na filosofické fakultě v Brně. Katedra vznikla 1. září 1953 a dr. Chmelař byl pověřen jejím vedením. Jeho zásluhou splnilo toto pracoviště v československé psychologii významné pedagogické i vědecké poslání. V souvislosti s vedením katedry podílel se dr. Chmelař podstatně na vzniku samostatného jednooborového studia psychologie a na vypracování studijních plánů pro tento studijní obor.

Další léta životního běhu prof. Chmelaře jsou přímo nabita intenzivní učitelskou a badatelskou činností. Vedle toho je plně zapojen i do organizační a budovatelské práce na filosofické fakultě jako proděkan a děkan. Přitom nachází ještě čas i pro rozsáhlou činnost veřejnou.

Těto činnorodé aktivitě se dostalo i zaslouženého uznání od instituce nad jiné k tomu povoláné. V listopadu 1956 byl prof. Chmelař zvolen členem korespondentem ČSAV. K jeho čteným úkolům a funkcím přistoupil velmi důležitý úkol další: zastupovat obor psychologie na půdě naší vrcholné vědecké organizace. Plní ho stejně svědomitě a úspěšně jako všechny ostatní své povinnosti.

Prof. Chmelař je rozený pedagog. Učitelskému povolání se také dlouho věnoval. Vždyť na vysokou školu odchází teprve v osmadvaceti letech, tedy po téměř devítiletém působení jako učitel.

Po ukončení vysokoškolského studia — i v době, když už byl docentem — dále učil střídavě s plným nebo sníženým úvazkem (tři roky měl dovolenou k výkonu funkce odborného referenta pro dorostovou péči při Čes. zem. péči o mládež v Brně) na nejrůznějších typech škol až do r. 1946, kdy byl jmenován profesorem na brněnské universitě, tedy téměř plných dalších 20 let.

Své profesorské povinnosti vykonává prof. Chmelař s příkladnou svědomitostí. Vždy se bránil narušování přednášek nevhodně plánovanými poradami nebo jakýmkoliv jinými akcemi. Jeho přednáškový rejstřík je přitom značně široký: obecná psychologie — pedagogická psychologie — psychologická metodologie včetně statistických metod, psychofyziologie — problematika využití psychologických poznatků v praxi — otázky mentální hygieny a okrajově ještě i další oblasti. Jeho přednášky nejsou nikdy pouhou snůškou materiálu. Je to vždy dobře promyšlený systém pečlivě vybraných poznatků. I po stránce formální mají jeho přednášky vysokou úroveň a svědčí o dobré přípravě přednášejícího. Pro většinu z přednášených disciplín vypracoval hodnotná skripta.

Ze specifických poměrů menší university vyplynulo, že pedagogický úvazek prof. Chmelaře na filosofické fakultě většinou značně přesahoval obvyklou normu. Ale to mu nebránilo, aby vždy, když to bylo třeba, nepřevzal ještě pedagogické úvazky na jiných vysokých školách. Už v r. 1946 (až do r. 1953) přednáší psychologii i na nově zřízené pedagogické fakultě brněnské university a jejích pobočkách v Olomouci, Ostravě, Jihlavě, Znojmu, Gottwaldově a Svitavách. V téže době přednáší po několik semestrů psychologii i na Vysoké škole sociální v Brně. Ale na tom ne dosti. Vedle přednášek vyplývajících z jeho povinností vysokoškolských absolvoval i nesčetné (doslova vzato) přednášky konferenční, sjezdové a popularizační, zejména mezi učiteli.

Jeho učitelské působení nemělo nikdy charakter pouhého vyučování. Vždy se v jeho pedagogické práci uplatňovala i složka výchovná. Přitom vyučovací a výchovný proces stále uvědoměle promýšlí a snaží se řešit speciálním způsobem didaktické a výchovné problémy každé školy, na níž působí. Takto získané rozsáhlé pedagogické zkušenosti mu umožnily hluboký, odbornými znalostmi umocněný vhled do pedagogické problematiky všech stupňů škol včetně škol zvláštních. V poslední době stojí v popředí jeho zájmu otázky spojené s výchovou vysokoškolského dorostu. Je samozřejmé, že tyto pedagogické znalosti a zkušenosti vedly k tomu, že byl členem četných komisí a poradních sborů, které řešily u nás budování socialistické školy.

Zmínili jsme se již o širokém zaměření pedagogické činnosti prof. Chmelaře. Podobný obraz nacházíme i pokud jde o jeho vědeckovýzkumnou práci. Ani zde

není specialistou se zúženým obzorem. Není jím proto, že většina otázek, které až už vědeckou úvahou či rozborovou studií nebo experimentálním výzkumem řeší, vyplynula z potřeb praxe, a to většinou z jeho vlastní praxe výchovné a vyučovací. Z velké části jsou to tedy otázky, na které sám narazil při svém učitelském působení, při spolupráci v péči o zmrzačené děti nebo při organizování poradenství při volbě povolání. Vcelku je možno většinu jeho vědeckovýzkumných studií rozvrhnout do pěti tematických okruhů: Jsou to: problematika vnímání včetně některých otázek poznávání a představování, otázky pozornosti, psychologické otázky související s poradenstvím ve volbě povolání, některé speciální problémy pedagogické psychologie a některé psychologické aspekty v péči o zmrzačené děti.

První problémový okruh má z celého výzkumného díla prof. Chmelaře nejspíše ještě převážně teoretický ráz. Jeho těžiště je v oblasti otázek indirektního vidění. Soustavně začal tuto poměrně málo probádanou oblast vnímání zkoumat už za svého studijního pobytu v Lipsku, z vlastního podnětu u svého učitele prof. R. Kirschmanna.

Jako první výsledek svého výzkumu na tomto poli uveřejnil prof. Chmelař v r. 1926 studii »Vnímání tvarů v indirektním vidění u barvoslepeho«. Zkoumá a vysvětluje v ní už dříve pozorovaný jev, že barvoslepi jedinci vnímají tvary snadněji a dále od fovey centralis než lidé s normálním zrakem. Experimentální materiál získaný na lipské universitě a doplněný později ještě dalšími pokusy, zpracoval zevrubně v teoreticky široce založené a k celé tehdy dostupné literatuře přihlížející monografii »Vnímání a odhad velikosti předmětu v indirektním vidění« (1959). V řadě zajímavých fakt shromážděných a kriticky zhodnocených v této studii zaslouží zvláštní pozornost zjištění, že Weberův zákon neplatí pro srovnání velikosti úhlů, a to ani v přímém, ani v indirektním vidění.

Kritickou studií »Výzkum výkonnosti dětských smyslů ve věku předškolním« (1936) rozšiřuje prof. Chmelař svůj výzkumný zájem na celou oblast vnímání a shrnuje v české literatuře poprvé výsledky dosavadních výzkumů na tomto poli.

Současně se dr. Chmelař snaží hlouběji proniknout také do průběhu procesů utváření optických vjemových struktur, do jejich dynamiky. První cenné poznatky z této problematiky přináší experimentální studie »Vývoj představy děje z optických dojmů« (1938). Další poznatky jsou shrnuty v práci »Rychlost sukcesivního optického postřehu jednotlivých částí složitěho předmětu a jeho vjemová struktura« (1948 až 1949).

Ve speciální studii »Vliv doby trvání jednoduchých a složitých optických podnětů na dynamiku optických vjemových struktur« (1961) zjišťoval dr. Chmelař experimentálně, jaký vliv má na dynamiku optických vjemových struktur zkrácení doby trvání optického podnětu. Dokázal, že zkrácení doby podnětu nelze plně nahradit úměrným zvýšením jeho světelné intenzity. Z tohoto zjištění vyplývá, že zákon Bunsen-Roscoeův není plně aplikovatelný na percepci složitých statických předmětů.

V práci »Příčiny změny velikosti tvaru a horizontálního směru negativního paobrazu předmětu« (1953) odmítá dr. Chmelař Volkmannův výklad změn horizontálního směru paobrazu a dokazuje, že tvar, velikost a směr nějakého předmětu nelze chápat staticky, nýbrž dynamicky s přihlédnutím k měnícím se vjemovým podmínkám.

Ve stati »Vnímaná a umělecky ztvárněná skutečnost« (1958) dovozuje, že umělecky ztvárněná skutečnost je obsahově kvalitativně odlišná od vnímané skutečnosti, poněvadž obsahuje i skutečnost poznanou myšlením.

Dalším ústředním problémem, kterým se Chmelař zabývá experimentálně několik let, je otázka trvání aktivní optické a akustické pozornosti. Z této problematiky vyšly tři monografické studie. V prvních dvou »Vývoj trvání aktivní optické pozornosti dětí 6–11letých« (1935) a »Vývoj trvání aktivní optické pozornosti dětí 12letých a starších« (1936) se Chmelařovi podařilo z dosažených výsledků zkonstruovat vývojové křivky průběhu trvání optické aktivní pozornosti u dětí (ojediněle ve světové literatuře) a stanovit 4 odlišné vývojové fáze pozornostního děje a pozornostní typy. V třetí »Trvání aktivní akustické pozornosti« (1957) klade si Chmelař otázku, jak kolísá aktivní akustická pozornost při sluchovém vnímání smysluplného souvislého textu během jedné hodiny.

Dlouholetý styk s pedagogickou praxí vedl dr. Chmelaře zcela nutně i k zamyslení nad psychologickými aspekty a základy výchovných a vyučovacích metod. Publikoval o této problematice velký počet článků a statí. Zmiňujeme se z nich jen o těch, jejichž podkladem jsou vlastní jeho výzkumy. Tak např. pokusně zjišťoval, jak je rušena soustředěná duševní činnost různými sluchovými dojmy. Výsledky uveřejnil ve stati »Vliv sluchových dojmů na duševní výkonnost« (1935).

není specialistou se zúženým obzorem. Není jím proto, že většina otázek, které at už vědeckou úvahou či rozborovou studií nebo experimentálním výzkumem řeší, vplynula z potřeb praxe, a to většinou z jeho vlastní praxe výchovné a vyučovací. Z velké části jsou to tedy otázky, na které sám narazil při svém učitelském působení, při spolupráci v péči o zmrzačené děti nebo při organizování poradenství při volbě povolání. Vcelku je možno většinu jeho vědeckovýzkumných studií rozvrhnout do pěti tematických okruhů: Jsou to: problematika vnímání včetně některých otázek poznávání a představování, otázky pozornosti, psychologické otázky související s poradenstvím ve volbě povolání, některé speciální problémy pedagogické psychologie a některé psychologické aspekty v péči o zmrzačené děti.

První problémový okruh má z celého výzkumného díla prof. Chmelaře nejspíše ještě převážně teoretický ráz. Jeho těžiště je v oblasti otázek indirektního vidění. Soustavně začal tuto poměrně málo probádanou oblast vnímání zkoumat už za svého studijního pobytu v Lipsku, z vlastního podnětu u svého učitele prof. R. Kirschmanna.

Jako první výsledek svého výzkumu na tomto poli uveřejnil prof. Chmelař v r. 1926 studii »Vnímání tvarů v indirektním vidění u barvoslepého«. Zkoumá a vysvětluje v ní už dříve pozorovaný jev, že barvoslepi jedinci vnímají tvary snadněji a dále od fovey centralis než lidé s normálním zrakem. Experimentální materiál získaný na lipské universitě a doplněný později ještě dalšími pokusy, zpracoval zevrubně v teoreticky široce založené a k celé tehdy dostupné literatuře přihlížející monografii »Vnímání a odhad velikosti předmětu v indirektním vidění« (1959). V řadě zajímavých fakt shromážděných a kriticky zhodnocených v této studii zaslouží zvláštní pozornost zjištění, že Weberův zákon neplatí pro srovnání velikostí úhlů, a to ani v přímém, ani v indirektním vidění.

Kritickou studií »Výzkum výkonnosti dětských smyslů ve věku předškolním« (1936) rozšiřuje prof. Chmelař svůj výzkumný zájem na celou oblast vnímání a shrnuje v české literatuře poprvé výsledky dosavadních výzkumů na tomto poli.

Současně se dr. Chmelař snaží hlouběji proniknout také do průběhu procesů utváření optických vjemových struktur, do jejich dynamiky. První cenné poznatky z této problematiky přináší experimentální studie »Vývoj představy děje z optických dojmů« (1938). Další poznatky jsou shrnuty v práci »Rychlost sukcesivního optického postřehu jednotlivých částí složitěho předmětu a jeho vjemová struktura« (1948 až 1949).

Ve speciální studii »Vliv doby trvání jednoduchých a složitých optických podnětů na dynamiku optických vjemových struktur« (1961) zjišťoval dr. Chmelař experimentálně, jaký vliv má na dynamiku optických vjemových struktur zkrácení doby trvání optického podnětu. Dokázal, že zkrácení doby podnětu nelze plně nahradit úměrným zvýšením jeho světelné intenzity. Z tohoto zjištění vyplývá, že zákon Bunsen-Roscoeův není plně aplikovatelný na percepci složitých statických předmětů.

V práci »Příčiny změny velikosti tvaru a horizontálního směru negativního paobrazu předmětu« (1953) odmítá dr. Chmelař Volkmannův výklad změn horizontálního směru paobrazu a dokazuje, že tvar, velikost a směr nějakého předmětu nelze chápat staticky, nýbrž dynamicky s přihlédnutím k měnícím se vjemovým podmínkám.

Ve stati »Vnímaná a umělecky ztvárněná skutečnost« (1958) dovozuje, že umělecky ztvárněná skutečnost je obsahově kvalitativně odlišná od vnímané skutečnosti, poněvadž obsahuje i skutečnost poznanou myšlením.

Dalším ústředním problémem, kterým se Chmelař zabývá experimentálně několik let, je otázka trvání aktivní optické a akustické pozornosti. Z této problematiky vyšly tři monografické studie. V prvních dvou »Vývoj trvání aktivní optické pozornosti dětí 6—11letých« (1935) a »Vývoj trvání aktivní optické pozornosti dětí 12letých a starších« (1936) se Chmelařovi podařilo z dosažených výsledků zkonstruovat vývojové křivky průběhu trvání optické aktivní pozornosti u dětí (ojediněle ve světové literatuře) a stanovit 4 odlišné vývojové fáze pozornostního děje a pozornostní typy. V třetí »Trvání aktivní akustické pozornosti« (1957) klade si Chmelař otázku, jak kolísá aktivní akustická pozornost při sluchovém vnímání smysluplného souvislého textu během jedné hodiny.

Dlouholetý styk s pedagogickou praxí vedl dr. Chmelaře zcela nutně i k zamýšlení nad psychologickými aspekty a základy výchovných a vyučovacích metod. Publikoval o této problematice velký počet článků a statí. Zmiňujeme se z nich jen o těch, jejichž podkladem jsou vlastní jeho výzkumy. Tak např. pokusně zjišťoval, jak je rušena soustředěná duševní činnost různými sluchovými dojmy. Výsledky uveřejnil ve stati »Vliv sluchových dojmů na duševní výkonnost« (1935).

Jiná otázka, která ho jako pedagoga zaujala, byl výchovný význam trestů u dospívající mládeže. Zkoumal ho na základě dětských výpovědí a o výsledcích pojednal ve stati »Názory našich dětí o školních trestech« (1935).
O vlastní pokusy na reformní škole se opírá také jeho obecněji koncipované pojednání »Psychologické předpoklady didaktických metod na měšťanské škole« (1936 až 1937).

Ve studii »Poznávání předmětů z jejich vnímaných částí dětmi v raném věku« (1940—1942) demonstruje nesprávnost některých názorů psychologů na tuto otázku a dokazuje jednotu analytickosyntetického procesu celostní psychologie na tuto kresebným projevem dětí se Chmelař vědecky zabýval. Část své obsáhlé sbírky dětských kreseb (spontánních i vyžádaných) zpracoval v pojednání »Utváření volných kresebných pohybů dítěte v raném věku« (1947).

V článku »Poznání zobrazených předmětů« (1948) ukazuje na základě experimentálního průzkumu obrázkového materiálu z některých přírodovědných učebnic, že značná část použitých obrázků je — psychologicky viděno — nevhodná z hlediska správné tvorby pojmů. Celkem problematika pedagogické psychologie ve vědecké práci prof. Chmelaře v poslední době převažuje nad ostatními badatelskými zájmy. Svědčí o tom i jeho velmi aktivní účast nad diskusích týkajících se psychologických otázek, souvisejících s budováním socialistické školy. Výsledky svého zamyšlení nad současnými úkoly pedagogické psychologie uveřejnil v programatické stati »Úloha psychologie v přestavbě naší školy« (1960).

S badatelskou prací prof. Chmelaře v oblasti pedagogické psychologie úzce souvisejí jeho výzkumy týkající se otázek profesionálních schopností a psychologické problematiky volby povolání. I tu vychází z potřeb praxe. Jako vedoucí činitel při budování sítě okresních poraden pro volbu povolání na Moravě (v letech 1930—1941) byl postaven před úkol ověřovat vhodnost a spolehlivost metod v těchto poradnách používaných. Nutným důsledkem celého jeho vědeckého zaměření bylo, že prosazoval především metody objektivní. Zároveň však zamítl mechanické testování a zdůrazňoval široce založený individuální výzkum osobnosti mladistvých, rozhodujících se pro jednotlivá povolání, a dlouhodobé sledování vývoje jejich schopností a zájmů. V této souvislosti prověřil řadu diagnostických metod uváděných v psychologické literatuře a sám navrhl některé metody nové. V popředí jeho výzkumného zájmu v této oblasti bylo však dotváření schopností a sklonů dětí v době puberty. Výsledky svých zkoumání v tomto směru uveřejnil ve studii »Puberta a volba povolání« (1934) a v drobné stati »Matka a dospívající dítě« (1936).

Zvláštní místo v publikační činnosti prof. Chmelaře zaujímají studie z psychologie dětí tělesně vadných. Získal k nim materiál během svého pětiletého působení v Ústavě pro zmrzačené děti v Králově Poli. Jeho zpracováním vznikly dvě obecnější studie »Psychická struktura dítěte zmrzačeného a její důsledky zmrzačených« (1930), jakož i »K dnešnímu stanovisku v psychologii a pedagogice zmrzačených« (1930), jakož i několik drobnějších prací, z nichž po stránce tematické i metodické jsou zajímavé hlavně tři: »Ukázky některých anomálních konfigurací prstů při držení písátka za účelem diagnostickým a nápravně pedagogickým« (1930), »Vliv ozářování X-paprsky na písmo Littleovců« (1930) a »Doba sensomotorické reakce jednoduché a složené u dětí tělesně normálních a abnormálních« (1931). Všechny tyto studie přinášejí nové a cenné poznatky z psychologie tělesně vadných dětí v době, kdy experimentální psychologické výzkumy v této oblasti byly u nás velmi řídké.

Analyzujeme-li celou dosavadní vědeckovýzkumnou práci prof. Chmelaře, objevíme některé zcela charakteristické rysy. Chmelař jako badatel je empirik v nejlepší slova smyslu. Při výzkumné práci se řídí zásadou, že jen vhodná, spolehlivá a přesná metoda vede k správným výsledkům. Nejjistěji proto zachází s materiálem, který získal vlastními, vždy pečlivě naplánovanými experimenty, a pomocí aparatur, které sám navrhl. Je jich celá řada a všechny svědčí o pozoruhodné invenci svého autora. Všechny jeho studie začínají výstižným a jasným popisem zkoumaných jevů. Při zpracování materiálu neutkvívá však nikdy v popisném stadiu. Zkoumané jevy také všestranně analyzuje, ujasňuje si jejich vztahy a snaží se pak o jejich kausální výklad. Při tomto výkladu se ale vyhýbá dalekosáhlým a vše vysvětlujícím hypotézám; i tu, v rovině logické argumentace, jakoby zachovával svůj životní princip malých, všestranně zajištěných kroků. Vždy se také snaží najít vysvětlení pokud možno nejjednodušší. Význačný je jeho odpor k zdánlivému vysvětlení pouhým převodem do terminologie jiné vědní oblasti. I v zobecňování získaných poznatků je velmi opatrný a zdrženlivý. Úplnou samozřejmostí je mu znalost celé literatury ke zkoumané otázce. Charakteristická je také jeho nápadná badatelská skromnost, související právě s jeho

rozsáhlou informovaností a jeho nechuť k efemérním, módním a skutečnost jednostranně zjednodušujícím teoriím.

Prof. Chmelař nebyl nikdy pasivním divákem společenského dění a nikdy také nečekal, až psychologická stránka určité společenské problematiky sama od sebe vystane tak zřetelně, že její zkoumání a upozorňování na její význam přestane být spojeno s novátorským rizikem. Právě naopak: po celý život o něco usiloval, vždy něco prosazoval. Zejména se po celý život snažil, aby psychologie bylo co nejvíce využíváno k zvyšování efektivnosti společenské praxe. Z tohoto jeho postoje ke společenskému dění vyplynula pak zcela samozřejmě rozsáhlá veřejná činnost popularizační, propagandistická i organizační.

Koncem dvacátých let dr. Chmelař podstatně ovlivňoval u nás péči o tělesně vadné děti svou intelektuální činností v Zemském spolku pro léčbu a výchovu mrzáků na Moravě a ve Slezsku a svou činností v Ústavu pro zmrzačené v Králově Poli.

V třicátých letech ho zastihujeme jako ideového iniciátora a organizátora úspěšné akce pro zbudování poradenství při volbě povolání na Moravě, zakotvené při Zemské péči o mládež v Brně. Výsledkem této akce bylo zřízení 70 okresních poraden pro volbu povolání na Moravě, které dr. Chmelař po odborné stránce usměrňoval a vedl.

Ani jeho nástup do plného učitelského úvazku na filosofické fakultě brněnské university neznamena konec jeho veřejné činnosti a práce organizační i propagandistické. Právě naopak. Vysokoškolské pracoviště, rostoucí autorita učitelská i vědecká ho stavěly před řadu nových úkolů a rozšiřovaly postupně sféru vlivu jeho konstruktivních myšlenek a podnětů. Na universitě samé se také jeho pracovní úsilí neomezilo jen na rozvoj katedry a dobudování Psychologického ústavu. Zasažoval velmi aktivně do života školy a zastával několik akademických funkcí. Tak byl členem akademického senátu brněnské university, členem její vědecké rady a je nadále členem vědecké rady filosofické fakulty. Po tři léta byl děkanem a více než 7 let zastával funkci proděkana na filosofické a pedagogické fakultě v Brně. V roce 1935 začal v Brně vycházet časopis »Psychologie«, první český odborný periodický orgán pro tento vědní obor. Prof. Chmelař byl jeho spoluzakladatelem a členem jeho redakce po celou dobu jeho existence. Poslední dva ročníky (1949 a 1950) sám redigoval. Zasloužil se také o vznik neperiodické publikace »Sborník prací filosofické fakulty brněnské university« a byl jejím prvním vedoucím redaktorem.

Nemenší činnost a iniciativu projevil prof. Chmelař i jako člen korespondent ČSAV. Až do reorganizace této naší nejvyšší vědecké instituce (v roce 1961) byl zástupcem předsedy její VI. sekce a zástupcem předsedy Psychologické komise, zřízené při této sekci v roce 1957. Po reorganizaci ČSAV patří mezi nejaktivnější pracovníky vědeckého kolegia pedagogika — psychologie, zejména jeho psychologické a ediční komise (kde je předsedou). Jako člen vědeckého kolegia pedagogika a psychologie má prof. Chmelař také významný podíl na řízení komplexního úkolu XIV — »Škola a výchova v etapě dovršení socialismu a přechodu ke komunismu«, začleněného do státního plánu vědeckovýzkumných úkolů. Ale i mimo rámec tohoto úkolu přispívá prof. Chmelař podstatně k usměrňování a koordinaci badatelské práce v oblasti psychologie a pedagogiky jako člen vědeckých rad výzkumných ústavů obou vědních oborů a jako člen redakčních rad časopisu »Pedagogika« a »Československá psychologie«.

Široké pole k veřejné a odborné činnosti poskytla profesorovi Čs. psychologická společnost při ČSAV, založená v roce 1958. Už na jejím vzniku měl podstatný podíl. Byl proto také předsednictvem VI. sekce delegován do jejího ústředního výboru. Ve funkci prvního náměstka Společnosti pak velmi přispěl a stále ještě přispívá k úspěchům její organizační a odborné činnosti.

Obraz veřejné a odborné činnosti prof. Chmelaře by nebyl úplný, kdybychom se nezmínili o jeho účasti na četných zahraničních vědeckých konferencích a kongresech. Tam vždy velmi úspěšně reprezentoval československou psychologii; přednesenými referáty i osobními kontakty seznamoval zahraniční účastníky s výsledky naší vědecké práce na poli psychologie a přispíval tak k její dobré mezinárodní pověsti.

Veřejná činnost prof. Chmelaře není omezena jen na odbornou oblast. Už v době středoškolských studií projevoval zájem o pokrokové hnutí mezi mládeží. V roce 1926 vstoupil do sociálně demokratické strany. Odchodem do Brna byla jeho činnost v této straně sice formálně přerušena, ideového ruchu v Brně se však nadále

zúčastnil. V roce 1948 byl přijat za člena KSČ. Stranického života se vždy aktivně zúčastnil a zastával různé funkce. V letech 1957—1959 byl členem školské komise ÚV KSČ a od května 1959 členem aktivu odd. školství, vědy a umění ÚV KSČ.

★

Uvedli jsme stručný výčet mezníků a bohatých výsledků životní cesty prof. V. Chmeláře. Je to cesta, po níž pracovník, jemuž se vnější okolnosti zdály připravovat roli menkovského učitele, dospěl do sboru našich předních a všeobecně uznávaných vědců. Čím prof. Chmelář tohoto úspěchu dosáhl? Pro snažení každého z nás je charakteristický poměr mezi improvizací a plánem, mezi souhrou náhodných okolností a záměrným vytvářením předpokladů k dosažení vytčených cílů. Analyzujeme-li práci a životní běh prof. Chmeláře, zjistíme nespornou převahu pečlivě plánovaných akcí a záměrného snažení nad okolnostmi náhodnými, které nadto byly spíše nepříznivé a kladly jeho vědecké práci spíše překážky, než aby ji podporovaly. Tím není řečeno, že by prof. Chmelář při svém snažení nepřihlížel ke konkrétním okolnostem a nepočítal se situací, v níž se nacházel. Nečekal však nikdy pasivně na to, co náhoda přinese, ale snažil se další vývoj nejen předvídat, nýbrž i plánovitě připravovat. Improvizace je mu vcelku cizí a pokud je k ní donucen, rozhodně ho neuspokojuje. Své cíle stanoví vždy realisticky a uskutečňuje je vytrvale metodou malých, ale všestranně zajištěných a soustavných kroků. Rozhodně není přítelem laciných a konjunkturálních úspěchů. Jeho hanácké solidnosti a strýzlivosti je bližší klidná a houbovnatá práce než halasný a výbušný, ale planý entuziasmus. Ukázněnost, životní pracovní a smysl pro povinnost jsou přítom základní rysy Chmelářovy osobnosti. Činnost vysokoškolského profesora charakterizují tři složky: vlastní učitelské působení, vědeckovýzkumná práce a veřejná činnost. Jen zřídka jsou tyto stránky u těchto pracovníků vyrovnané. U prof. Chmeláře tomu tak je. Zde jsou tyto základní složky dokonale vyváženy a jsou spojeny v jednotu téměř ideální. Příkladně pilným, svědomitým a soustavným studiem si osvojil široké a hluboké znalosti v celé oblasti psychologie. Tyto znalosti má systematicky utříděny a dovede je úspěšně předávat svým žákům. Zároveň je však prof. Chmelář také velmi pilným a vynalézavým badatelem. Jeho badatelská aktivita však není ani samoúčelná, ani se neopírá jen o motivy ryze osobní. Je živena především přesvědčením o významné roli psychologických poznatků ve společenském dění. Z tohoto přesvědčení pramení jeho úsilí o organizační a kádrové zajištění pedagogické i badatelské práce v našem oboru, jeho péče o rozvoj psychologické vědy u nás i jeho snahy o co nejintenzivnější využití psychologických poznatků v praxi.

Poměr prof. Chmeláře k vědě není nikterak romantický. Vědeckou prací rozumí především soustavné ujasňování jednotlivých otázek a trpělivé řešení jednotlivých problémů. Jeho myšlení má převážně induktivní charakter. Hranice bezprostřední zkušenosti překračuje jen opatrně a se stálým zřetelem k realitě. Byl vždy přesvědčen, že psychologii je možno budovat jen na vědeckém základě a s použitím objektivních, především experimentálních metod. Patří mezi naše nejlepší znalce experimentálních metod — zejména v jejich klasické formě — a má značnou zásluhu na převaze experimentální orientace u mladé generace československých psychologů. Prof. Chmelář nepatří k badatelům, kteří chtějí být za každou cenu originální. Jeho odhad možností, jimiž může jednotlivec přispět k celku vědeckých poznatků, je velmi strýzlivý. To ho podněcovalo k co nejuvětší studijní pili a k organizační kolektivní spolupráci. Cizí myšlenky a výsledky badatelského úsilí však nikdy nepřijímal nekriticky. Vždy se je snažil ověřit, ať už soustavným srovnáváním nebo vlastním výzkumem či domyšlením jejich praktických důsledků.

Takto orientovaný vědecký pracovník je zřídka vystaven nebezpečí, že propadne idealismu. Prof. Chmelář idealistické koncepce v psychologii také skutečně vždy různě odmítal. Filosofické pozadí jeho starších studií tvoří — pokud je jeho rekonstrukce možná — reflexní pojetí duševna a živelný materialismus, jak se s ním setkáváme u většiny seriózních starších badatelů v oblasti přírodních věd. Bližší seznámení s dialektickým materialismem — z části už od r. 1945, ale zejména po čínaje r. 1948, kdy se stal členem KSČ — zpevňuje a ujasňuje jeho materialistické pojetí duševna. To, co bylo dříve jen nezdůrazněným pozadím, stává se pak uvědoměným východiskem a základní metodou jeho vědecké i odborné práce. Už svou účastí na pořizování překladu spisu I. P. Pavlova »Dvacetiletá zkušenost objektivního výzkumu vyšší nervové činnosti zvířat« přispěl u nás podstatně ke znalosti ideologicky vyhraněných a metodicky velmi plodných myšlenek tohoto geniálního badatele

a tím i k materialistické orientaci naší psychologie. Celá jeho pedagogická, výzkumná i organizační činnost v dalších letech znamená u nás — zejména v oblasti psychologie — podstatný přínos k budování socialistické vědy.

Prof. Chmelař zaujímá přední místo mezi našimi vedoucími psychology. Je to především důsledek uznání jeho práce badatelské. Např. jeho experimentální výzkumy vnímání a pozornosti mají nesporně světovou úroveň. Zároveň je to také uznání jeho vynikající činnosti pedagogické a rozsáhlé práce publikační a popularizační. Prof. Chmelař vychoval řadu našich mladých psychologů a podstatně přispěl k rozšíření psychologických poznatků nejen mezi našimi učiteli, ale v celé naší veřejnosti. Významný podíl na autoritě, kterou požívá i mimo okruh odborníků, mají však i jeho osobní vlastnosti, zejména jeho široký rozhled, velmi dobrý postřeh pro potřeby praxe, klidné, ale důrazné vystupování a smysl pro kolektivní spolupráci spojený s dobrými organizačními schopnostmi. Imponující je také jeho životní a pracovní ukázněnost a vyhraněný smysl pro dochvilné a přesné plnění převzatých povinností.

Prof. Chmelař patří k těm šťastným vědeckým pracovníkům, jimž je dopřáno těšit se z pohledu na dobré ovoce vlastního usilování a prožívat uspokojení ze zdaru vykonané práce. Jak je jeho dílo vysoce hodnoceno, o tom nejlépe svědčí skutečnost, že mu v roce 1958 prezident ČSSR udělil vyznamenání »Za vynikající práci« s poukazem na příkladnou pracovní obětavost a iniciativu, jíž prokázal jako vysokoškolský učitel a dlouholetý akademický funkcionář, a s poukazem na jeho úspěšnou práci v oboru experimentální psychologie.

Českoslovenští psychologové jsou si dobře vědomi toho, co prof. Chmelař pro jejich vědní obor vykonal a jsou mu za to také vděční. Mají upřímnou radost z jeho nezdolné tvůrčí svěžesti. Přejí mu při příležitosti jeho sedmdesátin ještě dlouhá léta plného zdraví, duševní pohody, a také mnoho zdaru v další úspěšné vědecké práci.

J. Doležal

Резюме

70-летие профессора В. Хмеларжа

Профессору психологии философского факультета Университета имени Я. Э. Пуркине в Брно Вилему Хмеларжу исполняется 70 лет. Он здоров и полностью трудоспособен. В. Хмеларж родился 19 ноября 1892 года. После окончания гимназии он учился в Карловом университете в Праге, а затем в лейпцигском университете, изучая психологию, философию, историю и географию. В 1925 году на Карловом университете ему было присвоено звание доктора философии. В. Хмеларж избрал путь преподавателя и ученого.

В 1939 году В. Хмеларж получил на философском факультете Университета им. Я. Э. Пуркине в Брно звание приват-доцента. В 1946 году был назначен внештатным, а в 1949 году штатным профессором психологии. Заслугой его является создание Института психологии, директором которого он является. В. Хмеларж также — член-корреспондент Чехословацкой академии наук в Праге. В течение десяти лет он был деканом и проректором философского и педагогического факультетов в Брно и выполнял ряд важных функций.

В области научно-исследовательской работы проф. В. Хмеларж сосредоточил внимание на проблеме оптического воспитания в непосредственном и посредственном видении, вопросах оптических структур восприятия и исследовании продолжительности активного оптического и акустического внимания. Он исследовал, далее, развитие представления о действии, процессы мышления и моторики у детей. Особое внимание уделял вопросам психической структуры детей с физическими недостатками и слабым умственным развитием, а также проблемам, касающимся методов диагностики. В последнее время проф. В. Хмеларж сосредоточил внимание главным образом на проблематике педагогической психологии. Он опубликовал ряд монографических экспериментальных работ, вносящих новые сведения в теорию и практику психологии.

Проф. В. Хмеларжу принадлежит заслуга в развитии чешской научной психологии и в применении на практике достижений в области психологии.

1. Několik dat o obecném školství v okresech přerovském a hranickém r. 1912. Přerovský obzor 4, 1913, 21—22 (pod pseudonymem Hynek).
2. Vnímání tvarů v indirektním vidění u barvoslepeho. Česká mysl 22, 1926, 21—34.
3. Psychická struktura dítěte zmrzačeného a její důsledky pro pedagogickou praxi. 1927. Vydal Zemský spolek pro léčbu a výchovu mrzáků na Moravě. Rok 1928 v péči o zmrzačené na Moravě a ve Slezsku. Str. 23—34.
4. Výzkum psychický. Rok 1928 v péči o zmrzačené v zemi Moravskoslezské. Brno 1929, str. 17—18. Nákladem Zem. spolku pro léčbu a výchovu mrzáků na Moravě a ve Slezsku.
5. K dnešnímu stanovisku v psychologii a pedagogice zmrzačených. Vydal Zem. spolek pro léčbu a výchovu mrzáků na Moravě 1930.
6. Prvních deset let péče o zmrzačené v zemi Moravskoslezské, str. 16—22, 30, 34, 35, 53. Brno 1930. Vydal Zem. spolek pro léčbu a výchovu mrzáků na Moravě a ve Slezsku v Brně, Králově Poli.
7. Ukázky některých anomálních konfigurací prstů při držení písátka za účelem diagnostickým a nápravně pedagogickým. Nár. škola ČSR. Zkušenosti a směrnice. Knihovna Spol. pedagog. musea v Brně, sv. I, Brno 1930, 246—254.
8. Vliv ozařování X paprsky na písmo Littleovců. Nár. škola ČSR 1930, str. 255—261.
9. Výzkum psychický. Rok 1929 v péči o zmrzačené v zemi Moravskoslezské, Brno 1930, str. 12—13. Nákladem Zem. spolku pro léčbu a výchovu mrzáků na Moravě a ve Slezsku.
10. Doba sensomotorické reakce jednoduché a složené u dětí tělesně normálních a abnormálních. Čtvrtý sjezd pro výzkum dítěte v Bratislavě, Praha 1931, 412 až 431.
11. VII. sjezd Československé společnosti ortopedické. Péče o mládež 10, 1931, 270 až 272.
12. Akumetry... Péče o mládež 11, 1932, 88a—88b.
13. Co s dorůstající mládeží. Věstník Ústředního spolku jednot učitelských na Moravě 1932.
14. H. Reinhardt (Berlin), Studien zur Eignung zum Konstrukteurberuf. Industrielle Psychotechnik. S. 263—265. Péče o mládež 11, 1932, 24—25.
15. Hugo Klose, Johanna, Remenovský, Die Führung der Fürsorgekanzlei in der Bezirksjugendfürsorge. Vydala Die Deutsche Landeskommission für Kinderschutz und Jugendfürsorge in Mähren, Brno, Jánská 12; str. 57. Péče o mládež 11, 1932, 163a.
16. J. Miklas: Volená povolání hochů v poměru k výsledkům zkoušky inteligence. Péče o mládež 11, 1932, 87a—b.
17. K analýze pracovní rychlosti. Péče o mládež 11, 1932, 54b—55b.
18. Karel Hlava: Tělesný vývoj českých školních dětí na Žatecku. Žatec 1931. Zvláštní otisk z IV. výroční zprávy čes. stát. ústavu učit. v Žatci. Nákladem vlastním. Str. 16. Péče o mládež 11, 1932, 124b.
19. Nač nejvíce umírá obyvatelstvo v ČSR. Péče o mládež 11, 1932, 90a.
20. O významu psychotechnických zkoušek pro fotografy. Čs. deník 14, 17/4, 1932.
21. Péče o válečné poškozené v zemi Moravskoslezské. Péče o mládež 11, 1932, 109a—110a.
22. Poradny pro volbu povolání. Sb. Výchova dorostu, Zemské ústředí osvět. sborů v Brně. Brno 1932, str. 76—125.
23. Pracovní metody v poradně pro volbu povolání v Lipsku. Péče o mládež 11, 1932, 100—104.
24. Rychlá posobnost jednoduchých a složených reakcí. (Béla Sándor: Schnelle Aufeinanderfolge einfacher und zusammengesetzter Reaktionen, Industrielle Psychotechnik, 9. Jahrg., H. 1, S. 1—13, 1932.) Péče o mládež 11, 1932, 87b—88a.
25. VII. mezinárodní psychotechnický kongres v Moskvě ve dnech 8.—13. září 1931, Péče o mládež 11, 1932, 89a.
26. Seznam odborných, středních a vysokých škol v ČSR. Péče o mládež 11, 1932, 89b.
27. Seznam odborných, středních a vysokých škol v ČSR. Vydala Česká zemská péče o mládež na Moravě v Brně. 1. vyd. 1932. 2. opravené a doplněné vydání 1937, 53 stran.
28. Transpiroskop. Péče o mládež 11, 1932, 54.
29. Valná schůze Pedagogického musea. Péče o mládež 11, 1932, 109b.

30. V kterých oborech povolání je největší nezaměstnanost. Péče o mládež 11, 1932, 54a—b.
31. Vliv světla na lidský organismus. (Univ. prof. MUDr. B. Frejka, přednáška v Mor. hygienickém museu 5. 3. 1932.) Péče o mládež 11, 1932, 159a—160b.
32. Význam psychotechnických zkoušek. Československý deník 14, 17/2, 1932.
33. Z činnosti poradny pro volbu povolání Německé zemské komise pro péči o mládež na Moravě. (Zwanzigster Jahresbericht der Deutschen Landeskommission für Kinderschutz u. Jugendführsorge in Mähren, Brünn, 1931.) Péče o mládež 11, 1932, 25.
34. Z činnosti zemského úřadu práce v Brně. Péče o mládež 11, 1932, 88b—89a.
35. Zdánlivá a pravá morální slabomyslnost. Péče o mládež 11, 1932, 58—60.
36. Zjišťování schopností ke středoškolskému studiu na vyšším stupni. Péče o mládež 11, 1932, 25.
37. Z poradny pro volbu povolání v Berlíně. Péče o mládež 11, 1932, 8—11.
38. Činnost zemského úřadu práce v r. 1932. (Z XIX. výr. zprávy zem. úřadu práce v Brně za rok 1932.) Péče o mládež 12, 1933, 108b.
39. Hluchoněmí a volba povolání. Poradny pro volbu povolání. Péče o mládež 12, 1933, 24a—b.
40. Jaký bude pravděpodobný počet dorostu školu opouštějícího v následujících 13 letech. Péče o mládež 12, 1933, 25a.
41. Mzdové poměry v Čechách, na Moravě, Slezsku a Podkarpatské Rusi v roce 1929. Státní úřad statistický ČSR. (Zprávy St. úř. st., roč. XIII, čís. 110, 1932.) Péče o mládež 12, 1933, 24b.
42. Osvědčení žáků obecných škol v povolání, kteří méně prospívali. Ze zprávy Dr. Valentiner (Berufsbewährung zurückgebliebener Volksschüler, Psychotechnische Zeitschrift, Nr. 6, Jahrg. 7, S. 188). Péče o mládež 12, 1933, 108b.
43. Vliv délky pracovní doby na konečný výsledek inteligenční zkoušky. Péče o mládež 12, 1933, 108a—b.
44. Volba povolání. Lidové noviny. 10/6, 1933.
45. Volba povolání. Slovník národohospodářský, sociální a politický. Praha 1933. Díl III, str. 639—640.
46. Význam odborných vzdělání. Lidové noviny. 10/6, 1933.
47. Zemská rada živnostenská a úřad na zvelebování živností v Brně 1907—1932, činnost v letech 1927—1932, souborných zpráv díl IV, str. 106. Péče o mládež 12, 1933, 108b.
48. České poradny pro volbu povolání na Moravě. Psychotechnická ročenka, 1934, Praha 1934, 88—91.
49. Činnost poradny pro volbu povolání v Plzni za první pololetí 1933. Péče o mládež 13, 1934, 22b—23b.
50. Jakou hodnotu mají posudky získané o uchazeči pro povolání na základě rozmluvy s uchazečem. (Walter Ast, Bewährung von Gesprächsproben, Industrielle Psychotechnik, 11. Jahrgang, 1934, S. 15—17.) Péče o mládež 13, 1934, 194a—b.
51. Potřeba pravidelné evidence veškeré nabídky a poptávky po pracovních silách z řad dorostu. Péče o mládež 13, 1934, 99—101.
52. Problémy volby povolání na VIII. mezinárodním psychotechnickém kongresu v Praze 11.—15. září 1934. Péče o mládež 13, 1934, 252.
53. Puberta a volba povolání. Pátý sjezd (první slovanský) pro výzkum dítěte v Brně 28.—31. října 1933. Brno 1934, 235—259.
54. Der Einfluss der Gefühlskomponenten auf die Berufswahl der Jugend in der Pubertätszeit. Psychotechnische Tagung. Wien 1935.
55. Inž. arch. Fr. Kučera—Olga Košutová: Prostorové kreslení (od hranolu k interieuru a architektuře). (3 díly.) Nové školy 8, 1934—1935, 217a—b.
56. Kontrola pracovních method a návštěva hostí. Pohled do práce měšťanské školy chlapecké a měšťanské školy dívčí v Brně na Kotlářské, Brno, 1935, 48—49.
57. Názory našich dětí o školních trestech a jejich výchovně mravní význam. Pohled do práce měšťanské školy dívčí v Brně na Kotlářské, Brno 1935, str. 8.
58. VIII. mezinárodní psychotechnický kongres v Praze 11.—15. září 1934. Nové školy 8, 1934—1935, 17—19, 62—72.
59. O významu psychotechnických zkoušek pro výběr učňů. VII. výroční zpráva českých živnostenských škol pokračovacích Velkého Brna za šk. rok 1934—1935. Brno 1935, 7—10.

60. Péče naší školy o volbu povolání. Pohled do práce měšťanské školy chlapecké a měšťanské školy dívčí v Brně na Kotlářské. Brno 1935, 64.
61. Psychotechnický sjezd ve Vídni 4.—7. září 1935. Školské reformy 17, 1935, 132 až 133.
62. Psychotechnický ústav a poradna pro volbu povolání ve Vídni. Péče o mládež 14, 1935, 288—291.
63. Vliv sluchových dojmů na duševní výkonnost. Pohled do práce měšťanské školy chlapecké a měšťanské školy dívčí v Brně na Kotlářské. Brno 1935, str. 48—49.
64. Vývoj trvání aktivní optické pozornosti dětí 6—11letých. Psychologie 1, 1935, 28—35; 113—128; 178—179.
65. Zpráva o činnosti poraden pro volbu povolání Čes. zem. péče o mládež na Moravě v roce 1934. Věstník při Psychologii 1, 1935, 6—7.
66. Zpráva o činnosti Společnosti pro výzkum dítěte a péči o dítě za rok 1934. Věstník při Psychologii 1, 1935, 3—6.
67. Aktivní optická pozornost dětí 6—11letých. Vývoj jejího trvání. Knihovna Společnosti pedagogického musea, sv. 7, Brno 1936, XIV+28+10 tabulek. Nákladem Společnosti pedagogického musea, cena 8 Kčs.
68. Alfred Adler: Člověk jaký jest. Základy individuální psychologie. Přeložil Karel Valeška. Str. 213, cena 40 Kč. Praha, Orbis 1935; Knihovna Perspektivy, sv. VI. Komenský 64, 1935—1936, 39—40.
69. Činnost poraden pro volbu povolání České zemské péče o mládež na Moravě za rok 1934 a 1935. Psychotechnická ročenka II, 1936, 202—213.
70. Dr. Walther Moede (Berlín): Die Leistungsprobe in der Eignungsuntersuchung. Industrielle Psychotechnik, 13. Jahrg., H. 1, S. 1—13, Berlín 1936, Psychologie 2, 1936, 40.
71. Josef Šústal: Pozorování žáků na škole národní. Jan Uher: Vznik testů a jejich význam. Praha 1934. Str. 120, cena Kč 11,20. Nákl. Čes. graf unie v Praze. Komenský 63, 1935—1936, 39—40.
72. Matka a dospívající dítě. Péče o mládež 15, 1936, 118—121.
73. PhDr. Jan Vaněk: Studie o dětském myšlení. Vydavatel. odbor Ústř. spolku jednot učitelských v zemi Moravskoslezské, Brno 1936, cena 8 Kč, str. 72. Péče o mládež 15, 1936, 240b—241b.
74. Plán České zemské péče o mládež v Brně na organisování pomoci ohroženému dorostu na Moravě (společně s K. Kotkem). Péče o mládež 15, 1936, 156—163.
75. Prof. Dr. Richard Müller—Freienfels, Berlín. Die zeitgenössische Charakterologie. Industrielle Psychotechnik, 13. Jahrgang, H. 4/5., 1936, S. 97—103. Psychologie 2, 1936, 134—136.
76. Psychotechnische Tagung, Wien, 4.—7. September 1935. Verlag der Arbeitsgemeinschaft für Psychotechnik in Österreich. S. 1—114. Psychologie 2, 1936, 85—88.
77. Výběr učňů pro živnostenská povolání. Předneseno v Radiojournalu. Brno 15. 9. 1936. Péče o mládež 15, 1936, 296a—297a.
78. Vývoj trvání aktivní optické pozornosti dětí 12letých a starších (II. část.) Psychologie 2, 1936, 62—76, 147—192, 213—214.
79. Výzkum výkonnosti dětských smyslů ve věku předškolním. Sborník přednášek Kursu pro vyšší pedagogické vzdělání učitelek mateřských škol 1934—1935. Brno 1936, str. 113—142.
80. Výzkum výkonnosti dětských smyslů ve věku předškolním. Zvl. otisk ze Sb. přednášek Kursu pro vyšší pedagog. vzdělání učitelek mateřských škol 1934—1935. Brno 1936, str. 30.
81. Comptes rendus de la VIIIe Conférence Internationale de Psychotechnique tenue a Prague du 11. au 15. septembre 1934, Prague 1935, Orbis. [Zprávy VIII. mezinárodního kongresu psychotechnického v Praze, konaného ve dnech 11.—15. září 1934.] V. Orientation professionnelle des bacheliers, p. 391—520. [Volba povolání bakalářů, posluchačů vysokých škol.] Psychologie 3, 1937, 42—48.
82. II. slovanský pedologický kongres v Lublani (26.—28. srpna 1937). Péče o mládež 16, 1937, 284b—287a.
83. II. slovanský pedagogický kongres v Lublani (26.—28. srpna 1937). Psychologie 3, 1937, 137—144.
84. Druhý pedagogický slovanský sjezd v Lublani. Nár. osvobození. 31/8, 1937.
85. Nová vývojová fáze v péči o dorost. Péče o mládež 16, 1937, 309a—312a.
86. O pedologickém sjezdu v Lublani. Nár. osvobození. 28/8, 1937.
87. Poradny pro volbu povolání. Ottův slovník naučný nové doby. Dodatky k velkému Ottovu slovníku naučnému 1937. Díl IV., sv. 2, 1295b—1296a.

122. Haná vpřed. Knižně upravili K. Bartuška a J. Kondelík. Nákladem Karla Bartušky 1940. Osvětová Morava 1940 (říjen).
123. Helge Ingstad, Lovci kožišin, jejich osudy a dobrodružství v severní Kanadě. Praha, Orbis 1940. Osvětová Morava (říjen), 1940.
124. Rodičovské sdružení a poradny pro volbu povolání. Péče o mládež 19, 1940, 193—195.
125. Poznávání předmětů z jejich vnímaných částí dětmi v raném věku. Psychologie 6, 1940—1941, 83—94, 97—113, 143—159.
126. Zoran Bujas, Zagreb, Kontrast- und Hemmungsercheinungen bei disparaten simultanen Geschmackkreizen. Industrielle Psychotechnik, 16. Jahrg., Heft 1/3, str. 81 až 89, Berlin 1939, Psychologie 6, 1940—1941.
127. Poznávání předmětů z jejich vnímaných částí dětmi v raném věku. Psychologie 7, 1942, 6—18, 33—41.
128. Poznávání předmětů z jejich vnímaných částí dětmi v raném věku. Přerov, Fr. Bartoš. 1942. 68 stran, 55 obr. v textu.
129. Bibliografie. Psychologie 9, 1944—1946, 126—128.
130. Dr. Curt Boenheim, Introduction to Present Day Psychology. (Úvod do přítomné denní psychologie.) Staples Pres. New York, London 1946, str. 108. Cena 12/6. Psychologie 9, 1944—1946, 119—120.
131. Karel Černocký. Duševní zdravotěda. Nákl. Jindřicha Těšíka v Hranicích 1946, str. 64. Naše věda 24, 1946, 98.
132. L'Année Psychologique (1940—1941), Paris 1945. Presses Universitaires de France. Stran 686, Psychologie 9, 1944—1946, 120—125.
133. Směry soudobé psychologie, Brno 1946, 47 stran (skripta).
134. Úvod do psychologie. Ostrava 1946, 9 stran (skripta).
135. Poznání zobrazených předmětů. Brno 1947, 70 stran.
136. Utváření volných kresebných pohybů dítěte v raném věku. Psychologie 10, 1947, 1—11, 33—43, 117—128.
137. Psychologie dospívání. Brno 1947, 50 stran (skripta).
138. Poznání zobrazených předmětů. Ročenka pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně 1947. Brno 1948, str. 56—124.
139. Poznávání zobrazených předmětů. Komenský 73, 1948, 422—427.
140. Přehled základních pojmů pedopsychologických. Psychologie dítěte předškolního věku (skripta). Brno 1948, 2 str.
141. Přehled základních pojmů pedopsychologických. Psychologie dítěte (Psychologie žáka národní školy — I. stupeň). Brno 1948. Str. 2 (skripta).
142. Přehled základních pojmů pedopsychologických. Psychologie dospívající mládeže. (Psychologie žáka školy II. stupně.) Brno 1948, str. 2 (skripta).
143. Přehled základních pojmů z psychologie. Pojmy obecné psychologie. Brno 1948. Str. 2 (skripta).
144. Psychotechnika (skripta). Brno 1948. 35 str.
145. Věda o práci. Brno 1948. Stran 48 (skripta).
146. Užitá psychologie. Brno 1948, 102 stran (skripta).
147. Psychopatologie. Brno 1948, 38 stran (skripta).
148. Česká psychologie. Brno 1948, 57 stran (skripta).
149. Obecná psychologie. Brno 1949, 8 stran (skripta).
150. Rostoharovo psychologické dílo. Psychologie 11, 1948—1949, 89 až 105, XVI, XXIII—XXIV.
151. Rychlost sukcesivního optického postřehu jednotlivých částí složitého předmětu a jeho vjemová struktura. Psychologie 11, 1948—1949, 137—186, XVI—XVII, XXIII.
152. Utváření volných kresebných pohybů dítěte v raném věku. Psychologie 11, 1948 až 1949, 31—41, 49—78, XV—XVI, XXII—XXIII.
153. Užitá psychologie (skripta). Brno 1949. Str. 69.
154. Věda o práci. II. část. Problémy organizace, normalisace, racionalisace, mechanisace a produktivity práce (skripta-sylabus). Brno 1949, stran 34.
155. Experimentální metody v psychologii (zimní semestr 1949—1950). Brno 1950. Stran 18 (skripta).
156. Experimentální metody v psychologii. II. díl (letní semestr 1949—1950). Brno 1951, stran 15 (skripta).
157. Obecná psychologie (skripta-sylabus). Brno 1950. Str. 8.
158. Učební texty z psychologie. Brno 1950. Stran 41 (skripta).
159. Odborná spolupráce na překladu práce D. A. Birjukova, Učení I. P. Pavlova o vzájemném působení 1. a 2. signální soustavy ve světle prací J. V. Stalina

- o otázkách jazykovědy. Fiziologičeskij žurnal SSSR, 1951, č. 1, str. 6—19. Sovětská věda, Pedagogika—Psychologie 1, 1951, 5, 7—20.
169. Psychologie práce (skripta-sylabus). Brno 1951. Stran 105.
170. Úkoly současné české psychologie. Marxisticko-leninskou ideovostí a stranickostí proti kosmopolitismu a objektivismu ve vědě. Sborník dokumentů I. ideologické konference vysokoškolských vědeckých pracovníků v Brně 27. února—1. března 1952. Str. 212—213.
171. Příčiny změny velikosti, tvaru a horizontálního směru negativního paobrazu předmětu. Sborník prací filosofické fakulty brněnské university. Brno 1953. Roč. II, č. 2—4, str. 141—160.
172. Účast na překladu knihy I. P. Pavlova. Dvacetiletá zkušenost objektivního výzkumu vyšší nervové činnosti zvířat. Praha 1953.
173. Zdeněk Servít, Cesta k záhadám lidského mozku, Praha 1953, stran 176, referát v čas. Sov. věda, Pedagogika—Psychologie IV, č. 6, str. 746, Praha 1954.
174. Příspěvek O. Chlupa v pedagogické psychologii, Otokar Chlup, Sborník prací věnovaný 80. narozeninám, SPN, Praha 1955, str. 167—175.
175. I. P. Pavlov, Dvacetiletá zkušenost objektivního studia vyšší nervové činnosti (chování) zvířat, Sebrané spisy, SZN, Praha 1953, díl 3, část 1 a 2, stran 268 a 304; Sov. věda, Pedagogika—Psychologie V, č. 1, str. 101—107, 1955.
176. Vnímání (s prof. Vl. Krutou), Rozhlasová universita, deník Obrana lidu. čís. 244, 7. X. 1956, čís. 250, 14. X. 1956.
177. Jak myslí zvířata, Věda a život, čís. 4, 1956, str. 182—183.
178. Anton Jurovský, Děta a disciplína, Věda a život, č. 4, 1956, str. 185—186.
179. Anton Jurovský, Děta a disciplína, Pedagogika, č. 2, Praha 1956, str. 253—256.
180. Metoda výzkumu trvání aktivní akustické pozornosti. Čs. psychologie, roč. I, č. 1, 1957, str. 61—65.
181. Trvání aktivní akustické pozornosti, Sborník prací filosofické fakulty brněnské university, Brno 1957, řada filosofická B 4, str. 1—61.
182. Příhoda V., Úvod do pedagogické psychologie, Praha 1956, SPN, str. 385, Sborník filosofické fakulty brněnské university, Brno 1957, str. 135—137.
183. Ant. Jurovský, Děta a disciplína, Bratislava 1955, Slovenská akadémia vied, Sborník filosofické fakulty brněnské university, Brno 1957, str. 141—142.
184. Psychologie a pedagogika na filosofické fakultě v letech 1945—1957 (s dr. Boleslavem Bártou), Sborník prací filosofické fakulty brněnské university, Brno 1957, B 4, str. 121—129.
185. Dr. V. Příhoda, Úvod do pedagogické psychologie, Praha 1956, SPN, str. 385; Věda a život, Brno 1957, č. 4, s. 230.
186. Vnímání (s profesorem dr. V. Krutou) v knize »Psychologie v našem denním životě«, Praha 1957, Naše vojsko, str. 26—46.
187. Československá psychologie, Věda a život, Brno 1957, č. 11, str. 638.
188. Fr. Lýsek, Hudebnost a zpěvnost mládeže ve světle výzkumu, Praha 1956, SPN; Věda a život, Brno 1957, č. 8, str. 453.
189. Fr. Lýsek, Hudebnost a zpěvnost mládeže ve světle výzkumu, Praha 1956, SPN; Pedagogika, Praha 1957, č. 6, str. 733—736.
190. Z projevu na VII. valném shromáždění ČSAV 15. 11. 1957, Věstník ČSAV, č. 3—4, roč. 67, Praha 1958, str. 225—226.
191. K problémům metodologie estetického vnímání, K otázkám estetické výchovy, SPN, Praha 1958, str. 74—80.
192. Krejčího psychologické názory, Čs. psychologie, roč. II, 1958, čís. 3, str. 235 až 251.
193. Vnímaná a umělecky ztvárněná skutečnost, Franku Wollmanovi k sedmdesátinám, Praha 1958, SPN, str. 541—547.
194. O. Teyschl, Duševní vývoj a výchova novorozenců a dětí předškolního věku, Československá společnost pro šíření politických a vědeckých znalostí, Brno 1958, Krajské nakladatelství; Věda a život, č. 2, 1958, str. 107—108.
195. F. Hyhlík, Metodika populárně vědecké přednášky, Čs. společnost pro šíření politických a vědeckých znalostí, Orbis, Praha 1957; Věda a život, č. 5—6, 1958, str. 365.
196. O tušení a předtuše (k dotazu čtenáře J. N.). Věda a život, č. 3, 1958, str. 164.
197. 80 let profesora dr. M. Rostohara, Svobodné slovo, 30. 7. 1958, roč. 14, č. 180, str. 3, Brno (30 řádků).
198. Profesor dr. M. Rostohar osmdesátníkem, Literární noviny 31, 1958, str. 9, 2. 8. 1958 (16 řádků).

190. Duševní hygiena a úkoly psychologa v duševní hygieně v knize »Využitie psychológie v socialistickej spoločenskej praxi«, Materiály z I. celoštátnej konferencie čs. psychologov v Smoleniciach v dňoch 8.—10. 11. 1957, Bratislava 1959, SAV, str. 280—286.
191. Činnosť psychologa v záchytném dětském domově (s. O. Kolaříkovou a B. Bártou) v knize »Využitie psychológie v socialist. spoločenskej praxi«, Materiály z I. celoštát. konferencie čs. psychologov v Smoleniciach v dňoch 8.—10. 11. 1957, Bratislava 1959, SAV, str. 184—187.
192. Někteřá data o možnostech náplně psychológie v socialist. spoločenskej praxi (společně s B. Bártou) v knize »Využitie psychologov v Smoleniciach v dňoch 8.—10. 11. 1957, Bratislava 1959, SAV, str. 287—295.
193. Psycholog Rostohar, Čs. psychologie, roč. III, 1959, č. 1, str. 3—11.
194. Vnímání a odhad velikosti předmětu v indirektním vidění, Sborník prací filosofické fakulty brněnské university, Brno 1959, B 6, str. 5—38.
195. Ant. Jurovský, Psychológia osvetovej práce 1958, Osvěta, Martin, Sborník prací filosofické fakulty brněnské university, roč. VIII, 1959, řada filosofická B 6, str. 114.
196. XIII. kongres Mezinárodní asociace pro užitou psychologii, Čs. psychologie, roč. III, 1959, č. 1, str. 68—76 (část o psychologii práce napsal J. Křívohlavý).
197. Tomáš Henek a Josef Kurfürst, Jak vychovávat v rodině děti předškolního věku k práci, Praha 1958, SPN, Věda a život, 1959, č. 2, str. 122.
198. Karel Galla, Vysokoškolská přednáška, Praha 1958, SPN, Věda a život, 1959, č. 4, str. 249.
199. Z činnosti katedry psychologie a pedagogiky na filosofické fakultě v Brně od května 1957 do května 1959 (s dr. Bártou, V. Smékalem a kolektivem), Sborník prací filosofické fakulty university v Brně, 1959, B 6, str. 115—116.
200. Zpráva o vědeckých pracích katedry psychologie a pedagogiky. Scientia pedagogica, t. V, No 1, Gand 1959, str. 55—56.
201. Správný výběr učiva — naléhavý problém naší socialistické školy, Rudé právo, č. 16, 16. 1. 1959 (výťah z obšírnějšího článku).
202. Výchova charakterových rysů dospívající mládeže (s doc. dr. B. Uhrem) v knize »Výchova dospívající mládeže«, Sborník rozhlasových přednášek a besed o výchově dospívající mládeže, Praha 1959, SPN, str. 76—84.
203. Jak vést dospívající mládež k soustavnému učení a k práci (s doc. dr. R. Konečným) v knize »Výchova dospívající mládeže«, Sborník rozhlasových přednášek a besed o výchově dospívající mládeže, Praha 1959, SPN, str. 186—195.
204. Úloha psychologie v přestavbě naší školy, Pedagogika X, č. 1, 1960, str. 83—90.
205. K psychologii dětí vyžadujících zvláštní péče. Sborník statí, SPN, Praha 1958, 237 stran; Pedagogika IX, č. 4, str. 479—481, 1960.
206. Miloš Sovák, Výchovné problémy, SPN, Praha 1960; Věda a život č. 7, 1960, str. 435—436.
207. Einfluss der Dynamik optischer Wahrnehmungsstrukturen auf die optische Merkfähigkeit von Objekten im Gesichtsfeld bei Kraftwagenlenkern, The XIV. International Congress of Applied Psychology, Copenhagen, August 13.—19., 1961, str. 86—87, Copenhagen 1961.
208. S dr. B. Bártou a kol. Psychologický ústav při katedře psychologie a pedagogiky fil. fakulty University J. E. Purkyně v Brně, Zprávy Československé psychologické společnosti při ČSAV III, 1961, č. 4, str. 80—83.
209. U nových záhad psychiky, Mladá fronta XVII, č. 90, na str. 3, 15. IV. 1961.
210. Pädagogische Psychologie für höhere Schulen. Vydal prof. dr. K. Strunz se spolupracovníky. Mnichov, Basilej 1959, stran 536; Pedagogika XII, 1961, č. 4, str. 506 až 508.
211. PhDr. J. Koch, PhDr. Zdr. Matějček, Psychologie a pedagogika dítěte. SZN, Praha 1960, str. 417; Pedagogika XII, č. 4, 1961, str. 306—307.
212. Vliv doby trvání jednoduchých a složitých optických podnětů na dynamiku optických vjemových struktur, Sborník pr. f. f. b. u., Brno 1961, roč. X., B 8, str. 5—18.
213. K šedesátinám prof. dr. Jana Doležala, Čs. psychologie, VI, 1962, str. 110—116.
214. S dr. D. Kováčem, XIV. mezinárodní kongres pro užitou psychologii, Čs. psychologie, VI, 1962, str. 125—127.
215. K problematice realizace profesionální orientace, Výchova žiakov k povolaniu, SPN, Bratislava, 1962, str. 88—91.

Józef Pieter, Historia psychologii w zarysie, Katowice 1958, stran 322; Sborník pr. f. f. b. u., Brno 1961, B 8, str. 123.
Prispevki k psihologiji, Ljubljana 1960, stran 231; Sborník pr. f. f. b. u., Brno 1961, B 8, str. 122—123.
Pädagogische Psychologie für höhere Schulen. Vydal K. Strunz, Mnichov 1959, stran 536; Sborník pr. f. f. b. u., Brno 1961, B 8, str. 131—132.

tisku:

Über die Dauer der aktiven akustischen Aufmerksamkeit, XVI. mezinárodní psychologický kongres v Bonnu 31. 7.—6. 8. 1960 (2 strojové stránky).
Úloha psychologie v přestavbě školy. Zpráva o II. pracovní konferenci čs. psychologů (20 strojových stran).
Trvání aktivní akustické pozornosti u dětí a dospělých. Zpráva o II. pracovní konferenci čs. psychologů (78 strojových stran).
Aktuální problémy výzkumných metod v oblasti pedagogické psychologie, Zpráva o I. sjezdu čs. psychologů v Praze v r. 1961 (12 strojových stran).
K metodice výzkumu dynamiky optických vjemových struktur objektů ve statickém a dynamickém zorném poli, Zpráva o I. sjezdu čs. psychologů v Praze v r. 1961 (6 strojových stran).
83 psychologických hesel, Naučný slovník ČSAV (11 strojových stran).

PŘEHLED PEDAGOGICKÉ A PSYCHOLOGICKÉ LITERATURY

Od září 1962 začal péči Státní pedagogické knihovny Komenského ve spolupráci s Pedagogickým ústavem J. A. Komenského ČSAV a Psychologickým ústavem KÚ vyvíjet Přehled pedagogické a psychologické literatury. Každý druhý týden bude na dvaceti tiskových stranách informovat čtenáře o knižních a časopiseckých novinkách. Perspektivně si klade za úkol pravidelně sledovat veškerou domácí psychologickou produkci, ze zahraničí pak kromě knih, které k nám docházejí, i čtyřicet odborných psychologických časopisů, na jejichž základě je možno si utvořit reprezentativní obraz o psychologickém dění ve světě. Patří sem např.: American Journal of Psychology, American Psychologist, British Journal of Psychology, Psychologische Beiträge, L'année psychologique, Acta psychologica, Voprosy psichologii, Revista de psihologie, Automated Teaching Bulletin, Child Development, Ergonomics, Berufsberatung und Berufsbildung aj. Stručná anotace pomůže čtenáři rychle se orientovat v problému. Spolu se soupisem zahraničních psychologických časopisů, nalézajících se na území ČSSR (v tisku), bude Přehled pedagogické a psychologické literatury cennou pomůckou, zpřístupňující všechny prameny odborných informací, jež jsou k dispozici a vytvářející předpoklady pro další zkvalitnění vědeckovýzkumné praktické činnosti československých psychologů. Vzhledem k tomu, že úkoly, které jsou plánovány, si vyžadují značného úsilí širšího kolektivu pracovníků, obrací se redakce »Přehledu« na všechny psychology se žádostí o spolupráci. Zájemci se mohou podrobněji informovat u dr. D. Tollingerové, Pedagogický ústav J. A. K., ČSAV, Purkyňova 2, Praha 2. »Přehled« je možno objednávat prostřednictvím Poštovní novinové služby. Cena jednoho výtisku je Kčs 3,—.

D. Tollingerová